

Tumor Marker สารบ่งชี้มะเร็ง

ประโยชน์ของ tumor marker ในทางคลินิก

1. ช่วยวินิจฉัยโรคมะเร็ง โดยต้องพิจารณาร่วมไปกับประวัติ, การตรวจร่างกาย, การตรวจทางห้องปฏิบัติการ และการตรวจทางการแพทย์อื่นๆ เช่น X-ray, ultrasound เป็นต้น

การตรวจพบระดับ tumor maker สูงกว่าปกติเพียงอย่างเดียวโดยไม่พบความผิดปกติทางคลินิกอื่นๆ ยังไม่สามารถให้การวินิจฉัยว่าเป็นโรคมะเร็งได้ แต่สามารถใช้เป็นข้อมูลชี้แนะว่าแพทย์ควรสืบค้นต่อไปด้วยวิธีการอื่นๆ อย่างครบถ้วน และควรต้องตรวจติดตามระดับของ tumor marker เป็นระยะๆ ต่อไป ถ้าพบว่าระดับ tumor marker มีค่าสูงขึ้นเป็นลำดับ แสดงว่าน่าจะเป็นโรคมะเร็ง

2. ช่วยตรวจกรอง (screening) โรคมะเร็งบางชนิดในคนที่มีความเสี่ยงสูง ในปัจจุบันมี tumor marker เพียง 2 ชนิดเท่านั้น ที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถใช้ตรวจกรองโรคมะเร็งในคนที่มีความเสี่ยงต่อโรคมะเร็งบางชนิดสูงได้ ได้แก่

Alpha-fetoprotein (AFP) : ในคนที่เป็น hepatitis B carrier, chronic hepatitis, cirrhosis เพื่อตรวจกรองภาวะมะเร็งตับ

Prostate specific antigen (PSA) : ในผู้ชายที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป โดยเฉพาะในรายที่มีปัญหาปัสสาวะลำบาก เพื่อตรวจกรองภาวะมะเร็งต่อมลูกหมาก

3. ใช้ติดตามผลการรักษาและการกลับเป็นซ้ำของโรคมะเร็ง เป็นประโยชน์ที่นิยมใช้มากที่สุดของ tumor marker ที่มีใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยแนะนำว่า

ผู้ป่วยมะเร็งที่ตรวจพบว่ามีระดับ tumor marker สูงตั้งแต่เมื่อแรกวินิจฉัย หลังจากได้รับการรักษาแล้ว (ไม่ว่าจะเป็นโดยวิธีผ่าตัด และ/หรือ เคมีบำบัด และ/หรือ การฉายแสง) ถ้าการรักษาที่ได้ผลดี ระดับ tumor marker ที่เคยสูงอยู่เดิม ควรค่อยๆ ลดลงมาจนถึงระดับปกติ และคงอยู่ในระดับปกตินั้นต่อไป

ถ้าระดับ tumor marker ที่เคยลดลงหลังการรักษาจนถึงระดับปกตินี้ กลับมีค่าสูงขึ้นเป็นลำดับอย่างต่อเนื่องอีกครั้ง แสดงว่าน่าจะมีการกลับเป็นใหม่ของโรคมะเร็ง (tumor recurrence)

โดยทั่วไป ระดับ tumor marker ที่ขึ้นสูงภายหลังการรักษาที่เกิดจากการกลับเป็นใหม่ของมะเร็งนี้ มักตรวจพบได้ก่อนที่จะตรวจพบอาการแสดงทางคลินิกที่แสดงว่ามีการกลับเป็นใหม่ของโรคมะเร็ง เฉลี่ยประมาณ 2-6 เดือน

4. พยากรณ์โรค เนื่องจากระดับ tumor marker จะแปรผันตามระยะของโรคมะเร็ง ดังนั้นถ้าตรวจพบระดับ tumor marker สูงมากตั้งแต่เมื่อแรกวินิจฉัย แสดงว่ามะเร็งน่าจะมีขนาดใหญ่ หรือมีการแพร่กระจายแล้ว การพยากรณ์โรคในผู้ป่วยกลุ่มนี้จึงมักแย่กว่าผู้ป่วยที่มีระดับ tumor marker ต่ำเมื่อแรกวินิจฉัย

5. อาจนำไปใช้ช่วยในการเลือกวิธีการรักษาโรคมะเร็ง เช่น การตรวจหา estrogen receptor และ progesterone receptor ของผู้ป่วยมะเร็งเต้านม เพื่อเลือกที่จะให้การรักษาด้วย hormonal therapy เป็นต้น